Vihreä kasvu
Arttu Karila

26.3.2026

Elinkeinoelämän Keskusliiton kirjallinen lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle: Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2023/956 (nk. hiilirajamekanismin) muuttamisesta sen soveltamisalan laajentamiseksi jatkojalostustuotteisiin ja mekanismin kiertämisen ehkäisemiseksi

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston kirjelmästä koskien komission ehdotusta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi hiilirajamekanismin muuttamisesta sen soveltamisalan laajentamiseksi jatkojalostustuotteisiin ja mekanismin kiertämisen ehkäisemiseksi.

Suomi on ottanut edelläkävijän roolin ilmastoneutraalisuustavoitteellaan vuodelle 2035. EK näkee yritykset ilmastonmuutoksen torjunnan ytimessä ja elinkeinoelämä on muun muassa laajalla tiekarttatyöllään vahvasti tavoittelemassa Suomen hiilineutraalisuutta vuodelle 2035. Kansallisten päästöjen vähentämisen lisäksi yritykset tarjoavat päästöjä vähentäviä ratkaisuja kansainvälisille markkinoille kasvattaen Suomen globaalia hiilikädenjälkeä.

EK painottaa, että samalla kun päästöjä vähennetään, on huolehdittava yritysten mahdollisuudesta investoida ja pärjätä kansainvälisessä kilpailussa: vähennetään päästöjä kustannustehokkaasti, markkinaehtoisesti ja teknologianeutraalisti, pitkäjänteistä ja ennustettavaa ilmastopolitiikkaa harjoittaen.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK korostaa, että hiilirajamekanismin (CBAM) tarkoitus on ensisijaisesti ilmastopoliittinen: mekanismin tulee estää hiilivuotoa ja turvata eurooppalaisen teollisuuden kilpailukykyä tilanteessa, jossa EU:n ilmastotoimet ovat selvästi monia muita alueita kunnianhimoisempia. CBAM ei saa muodostua budjettipoliittiseksi välineeksi eikä sen kehittämisen lähtökohtana tule olla EU:n omien varojen kartuttaminen tai kauppapoliittisten päämäärien edistäminen. Mekanismin hyväksyttävyys ja sen kyky tukea teollisuuden puhtaan siirtymän investointeja perustuvat siihen, että sen vaikutukset ovat ennakoitavia, oikeudellisesti vakaita ja ilmastopoliittisesti johdonmukaisia.

Näistä periaatteista seuraa, että komission ehdottamaa soveltamisalan laajentamista alavirran jatkojalostettuihin tuotteisiin on tarkasteltava erityisen huolellisesti. CBAM on rakenteeltaan ja toimeenpanoltaan edelleen keskeneräinen – käytännön kokemukset nykyisestä mekanismista ovat vasta muodostumassa, ja komission omatkin vaikutusarviot tunnistavat merkittäviä haasteita päästötietojen raportointiin, todentamiseen ja arvoketjujen kattavuuteen liittyen. EK pitää välttämättömänä, että mahdolliset muutokset pohjautuvat huolellisiin, avoimesti julkaistuihin vaikutusarviointeihin, jotka kattavat koko arvoketjun vaikutukset sekä kilpailuasetelmat EU:n sisämarkkinoilla ja kolmansilla markkinoilla.

Elinkeinoelämän näkökulmasta hallinnollinen taakka on keskeinen kysymys. Jatkojalostettujen tuotteiden arvoketjut ovat monimutkaisia, ja todellisten päästötietojen hankkiminen voi olla useissa tapauksissa käytännössä mahdotonta. Jos yritykset joutuvat turvautumaan korkeisiin oletusarvoihin, vaarantuu mekanismin kannustavuus ja kustannuspaine kasvaa riippumatta yrityksen omista toimista. Näiden näkökohtien takia on tärkeää, että oletusarvot pyrkivät kuvaamaan todellisia päästömääriä, eikä niitä määritellä rangaistusluontoisesti korkeammaksi. Yrityksen tulee kuitenkin olla aina mahdollista hyödyntää todellisia päästöarvoja.

Todentajien saatavuus on jo nyt merkittävä haaste hiilirajamekanismin käytännön toimeenpanolle. Suomessa on akuutti tarve akkreditoiduille toimijoille CBAM-päästöjen varmennukseen, mikä pakottaa yritykset käyttämään ulkomaisia ja selvästi kalliimpia palveluja. Tämä kasvattaa yritysten kustannuksia ja heikentää kilpailukykyä erityisesti siirtymävaiheen aikana.

EK suhtautuu varauksellisesti komission ehdotukseen artiklan 27a mukaisesta toimivallan siirrosta, joka mahdollistaisi soveltamisalan tilapäisen kaventamisen delegoiduilla säädöksillä. Komission ehdotuksessa ei käy selvästi ilmi, minkälaisessa tilanteessa käytännössä artiklaa sovellettaisiin, jolloin tulkintaoikeus jää komissiolle. Ehdotus horjuttaa sääntelyn ennakoitavuutta. Lisäksi nykysääntelyn perusteella ei ole takeita siitä, että muut hiilivuotosuojamekanismit palautuisivat automaattisesti, jos soveltamisalaa kavennetaan. Artiklan soveltamiseen on liitettävä selkeästi määritellyt ja avoimesti julkaistut kriteerit, joiden perusteella tällaisia päätöksiä voidaan tehdä. Päätöksenteon tulee perustua huolellisiin vaikutusarviointeihin ja tapahtua ennakoitavassa prosessissa tiiviissä vuoropuhelussa asianomaisten toimialojen kanssa.

EK pitää perusteltuna, että tuontisähkön päästölaskentaa uudistetaan siten, että oletusarvot heijastavat paremmin eri maissa käytettyjen energialähteiden todellista jakaumaa ja ottavat huomioon myös fossiilittoman tuotannon. Tällainen lähestymistapa parantaa järjestelmän

ympäristöohjaavuutta ja luo kannustimen vähäpäästöisen sähkön tuontiin EU-markkinoille.

EK korostaa, että tullimenettelyt ja sisäisen jalostuksen käytännöt mahdollistavat vientiin menevien tuotteiden kohtelun, joka ei heikennä suomalaisen ja eurooppalaisen vientiteollisuuden kilpailukykyä.

Mahdollisten Pariisin sopimuksen 6 artiklan mukaisten kansainvälisten yksiköiden huomiointi kolmansissa maissa maksetun hiilen hinnan vähennyksessä tulee perustua tosiasiallisesti maksettuun ja todennettavissa olevaan hiilen hintaan. Vähennysten tulee olla läpinäkyviä ja yhdenmukaisia, jotta hiilirajamekanismin kustannusvastuu jakautuu oikeudenmukaisesti ja jotta mekanismin ilmastollinen ohjausvaikutus säilyy kattavana ja uskottavana.

EK korostaa, että hiilirajamekanismi CBAMia koskevissa lainsäädännön muutoksissa on huomioitava yrityksen näkökulmasta kohtuullinen siirtymäaika.

Kokonaisuutena EK katsoo, että CBAM:in kehittäminen on tärkeää ja mekanismin perusperiaate on kannatettava: hiilivuotosuojan on oltava vahva, uskottava ja yhtä lailla suojaava sekä kotimarkkinoille suuntautuvalle tuotannolle että viennille. Samalla on tunnustettava, että mekanismia ei voida laajentaa tai muuttaa tavalla, joka ylittää sen kypsyydenasteen tai lisää hallinnollisen taakan kohtuuttomalle tasolle. Kehityksen tulee perustua vakaaseen sääntelykehykseen, avoimeen valmisteluun ja toimialakohtaisesti perusteltuihin vaikutusarvioihin.

Yhteenvetona EK näkee, että CBAM on tärkeä osa EU:n ilmastopolitiikan kokonaisuutta, mutta sen kehittämisen tulee olla suunnitelmallista ja ennakoitavaa. Mekanismin tarkoitus on suojata eurooppalaisen teollisuuden kilpailukykyä hiilivuodolta, ei palvella budjettipoliittisia tavoitteita. Soveltamisalan mahdolliset laajennukset on toteutettava huolellisten vaikutusarvioiden, läpinäkyvän tietopohjan ja tiiviin vuoropuhelun myötä eri toimialojen kanssa. Yritysten hallinnollisen taakan on pysyttävä kohtuullisena. EK katsoo, että näillä periaatteilla voidaan rakentaa järjestelmä, joka tukee tehokkaasti ilmastotavoitteita, kilpailukykyä ja investointeja Suomessa ja koko Euroopassa.

Kunnioittavasti,
Arttu Karila
energia- ja ilmastoasiantuntija
Elinkeinoelämän keskusliitto ry